

Gdański „Dzień Bergmana” na Wydziale Filologicznym UG

W 2018 roku cały świat obchodzi stulecie urodzin szwedzkiego reżysera Ingmara Bergmana. Z tej okazji organizowane są festiwale, konferencje, przeglądy filmów i wystawy poświęcone jego twórczości. Instytut Skandynawistyki UG postanowił także przyłączyć się do tych obchodów, organizując 11 kwietnia br. jednodniową sesję poświęconą temu twórcy. Wzięli w niej udział pracownicy naukowi Instytutu, studenci i zaproszeni goście.

Jednym z najważniejszych prelegentów tego dnia był Tadeusz Szczepański, największy w Polsce znawca tematyki bergmanowskiej, autor obszernej monografii *Zwierciadło Bergmana* i kilkudziesięciu innych publikacji poświęconych szwedzkiemu reżyserowi. W swoim wykładzie na temat dziedzictwa Bergmana pokazał zarówno wpływ tego twórcy na współczesnych artystów, jak i rozmaite źródła inspiracji, z których Szwed czerpał, kreując swoje artystyczne wizje. Szczepański skoncentrował się głównie na inspiracjach malarskich i literackich, uświadamiając słuchaczom, jak wielkim erudytą był twórca *Siódmej pieczęci*.

Innym gościem był szwedzki dziennikarz, filmoznawca i reżyser Hynek Pallas, autor książki *Nowe kino szwedzkie*. Prelekcja Pallasa skoncentrowała się w dużym stopniu na zrealizowanym przez niego filmie dokumentalnym *Trespassing Bergman*. To portret Bergmana widzianego oczami światowej sławy reżyserów, takich jak Woody Allen, Ridley Scott, Francis Ford Coppola czy Lars von Trier. Jest to także dokumentacja wypraw niektórych z nich na odległą odludną wyspę Fårö, do domu szwedzkiego reżysera, który dla ludzi związanych z filmem staje się swoistą Mekką. Trafili tam między innymi Michael Haneke, Ang Lee oraz Alejandro González Iñárritu. Pallas opowiadał o tym, jak pojawił się pomysł tego karkołomnego projektu. Mówił też o swoim stosunku do twórczości Ingmara Bergmana. Po pokazie filmu wywiązała się krótka dyskusja, później reżyser spotkał się ze studentami na warsztatach.

W drugiej części sesji zaprezentowali się prelegenci związani z gdańską skandynawistyką. Najpierw swoją gawędziarską narrację *Fårö – wyspa Bergmana*, opowiadającą o wizycie na tym dzikim, kamiennym skrawku lądu na środku Morza Bałtyckiego, zaprezentowała Ewa Mrozek-Sadowska, która odwiedziła to miejsce przy okazji jednej z edycji Bergmanveckan, festiwalu odbywającego się rokrocznie od 2006 roku. Swoją narrację zilustrowała surowymi, czarno-białymi fotografiami autorstwa Marka Sadowskiego, których wystawę można było podziwiać na korytarzach Neofilologii.

Maria Sibińska podjęła się natomiast niezwykle trudnego zadania zaprezentowania norweskiej percepcji ibsenowskich produkcji teatralnych szwedzkiego reżysera. Jej wystąpienie *Bergmanowskie spojrzenie na Ibsena* skoncentrowało się przede wszystkim na inscenizacjach *Peer Gynta*. Sztuka ta była wystawiona przez Bergmana dwukrotnie, najpierw w Teatrze Miejskim w Malmö (w 1957 r.), później w Królewskim Teatrze Dramatycznym (Dramaten) w Sztokholmie (w 1991 r.). Nieco miejsca poświęcono też inscenizacji *Domu lalki* z 1989 roku ze Sztokholmu. Wystąpienie to, podobnie jak kolejne, było dobrym uzupełnieniem tez przedstawionych wcześniej przez Tadeusza Szczepańskiego, dotyczących inspiracji Bergmana, tym razem literackich.

Tematów teatralnych dotyczył również tekst autorstwa Moniki Samsel-Chojnackiej. Punktem wyjścia jej rozważań była postać błazna, wybierana często przez samego reżysera jako jego własne *alter ego*. Najwięcej uwagi prelegentka poświęciła inscenizacjom sztuk Szekspira, takich jak *Wieczór Trzech Króli* (1975), *Król Lear* (1984), *Hamlet* (1986) i *Zimowa opowieść* (1994). Wszystkie one zostały zrealizowane na deskach sztokholmskiego Dramaten. Kontekst został jednak rozszerzony również o postaci błaznów z inscenizacji sztuk Henrika Ibsena i Witolda Gombrowicza, a także z produkcji filmowych, koncentrujących się na wędrownych komediantach czy cyrkowcach.

Karolina Drozdowska w swoim wystąpieniu nawiązała do tematyki bergmanowskiej od nieco innej strony. Przeanalizowała najnowszą powieść Linn Ullmann *Niespokojni (De urolige)*. Wystąpienie zatytułowane *Zmagania z mitem – Ingmar Bergman w literackiej relacji Linn Ullmann* dotyczyło w dużej mierze kwestii związanych z nowym spojrzeniem na literaturę piękną noszącą silny rys autobiograficzny. Tu postać szwedzkiego reżysera jest właściwie na poły fikcyjnym konstruktem stworzonym przez jego córkę, a ich ostatnie wspólnie spędzone chwile stały się dla prelegentki pretekstem do rozważań nad nowoczesnym ujęciem biografizmu w literaturze i tożsamości nowej literatury faktu we współczesnym uniwersum gatunków literackich.

Na zakończenie sesji przedstawicielki Naukowego Koła Tłumaczy Literatur Skandynawskich zaprezentowały fragmenty rzeczonyj powieści Linn Ullmann w swoich przekładach, dokonanych pod opieką Marii Sibińskiej. Fragmenty tłumaczeń współtworzyły także część wystawy poświęconej Ingmarowi Bergmanowi. Biblioteka Neofilologii przygotowała równocześnie wystawę książek autorstwa Ingmara Bergmana znajdujących się w jej zbiorach, a także prac poświęconych temu reżyserowi.

Monika Samsel-Chojnacka
Uniwersytet Gdański